

ORDU İLİ
TARİHİ SU YAPILARI

(Hamam-Çeşme-Kâgir ve Ahşap Köprüler)

Dr. Şerife TALİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-729-4

Kitap Adı

Ordu İli Tarihi Su Yapıları
(Hamam-Çeşme-Kâgir ve Ahşap Köprüler)

Yazar

Doç. Dr. Şerife TALİ

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Bizim Dijital Matbaa

Bisac Code

ART015000

DOI

10.37609/akya.1946

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Ordu ili Tarihi Su Yapıları adlı araştırma, ilin ilçe ve bunlara bağlı köylerde bulunan tüm su yapılarını kapsamaktadır. İl ölçeğindeki su yapılarını daha önce mimari yönden ele alan herhangi bir akademik veya kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Yaklaşık altı yıl süren araştırma çerçevesinde tescilli veya tarihi öneme sahip 27 çeşme, 4 sarnıç ve çeşmesi, 2 şadırvan, 9'u halk ve 2'si konak hamamı olarak 11 hamam, 12 kâgir köprü ve 22 ahşap köprü olmak üzere toplam 78 eser incelenerek bu çalışmada detaylı bir şekilde ele alınarak değerlendirilmiştir. Tarihi su yapılarının tamamının rölöveleri çizilmiş, kitabeleri okunmuş ve mimari olarak su yapıları Sanat Tarihi metodolojisi içerisinde ele alınarak eserlerin Türk su mimarisi içerisindeki yerleri çıkarılmaya çalışılmıştır. Diğer su yapı gruplarının yanı sıra özellikle ahşap köprü mimarisi gelişimi ve örneklerle birlikte bir değerlendirmenin yapıldığı ilk kapsamlı çalışmadır. Dönemin sosyal yapıları ve sadakaların en hayırlısı olarak yapılan su yapıları içerisindeki eserler her daim olduğu gibi burada da önemli bir yere sahiptir. Ordu'daki hamam, çeşme ve köprülerin sade kurgulu ve daha çok ihtiyaca cevap vermek amacıyla fonksiyonelliklerinin ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Doğa koşulları, insan tahribatı, çeşitli imar faaliyetleri gibi nedenlerle yıkılan ya da zamanla ortadan kaldırılan su yapıları belgelenerek bu yayınlı birlikte eserler arşivlenmiştir. Bu coğrafyada ki döneminin sosyal, ekonomik ve mimari özelliklerini yansıtan su yapılarının korunması ve gelecek kuşaklara miras olarak bırakılabilmesi bu çalışmanın en önemli hedefini oluşturmaktadır. Zorlu arazi şartlarında gerçekleştirilen bu çalışmada muhtemelen bazı eksik ve hatalarımız olmuştur. Hızlı yapılaşma ve gelişen teknoloji karşısında tarihi kültürün ve mimarinin çok hızlı değiştiği ve tüketildiği günümüzde, tarihi eserlere bilinçli veya bilinçsizce yapılan eklemelerle bu kültür varlıkları özgün mimarisinden çok şey kaybetmektedir. Artık suyu akmayan veya metruk olarak terk edilmiş hamam, köprü gibi tüm bu eserlere gereken önem ve ilgi sorumlu tüm yetkililer tarafından verilmelidir. Tescilli veya çalışma ile tespit edilen tescilsiz olan tüm eserlerin restorasyon veya konservasyonlarının bilinçli eller tarafından yapılarak tarihi eserlerin asli fonksiyonlarına kavuşturulması en önemli temennimdir.

Bu çalışmaya katkılarından dolayı; Prof. Dr. Ahmet Ali Bayhan'a, Prof. Dr. Mehmet Yavuz'a, Prof. Dr. Ali Baş'a, Doç. Dr. Sami Bayraktar'a, Doç. Dr. Hasan Buyruk'a, Dr. Öğr. Üyesi Sahure Yarişe, Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer Yılmaz'a, Mimar Fikret Görey Şener'e, Sanat Tarihi yüksek lisans öğrencileri Uğur Eryetim'e, İbrahim Eroğlu'na, Emir Kızılkaya'ya ve çalışmaya desteklerinden dolayı Ordu Büyükşehir Belediyesi ve belediyenin İmar ve Şehircilik Dairesi Tarihi Mekân-

---

lar ve Kent Estetiđi Őube M¼d¼r¼ Ümit Akdođan ile aynı birimden Selim Aydın ve Serdar AltuntaŐa ayrıca yol tarif eden, eserlere ulaŐmamızı sağlayan muhtar, ağza, imam ve bu konuda yardımcı olan tüm Ordu halkına ve özellikle bu eseri yayına dönüŐt¼ren Akademisyen Yayınevine de teŐekkür ederim. Özellikle sevgili Babam, Annem ve kardeŐlerime de bana verdikleri emek ve destekleri için çok teŐekkür ediyorum.

Doç. Dr. Şerife TALİ

İçindekiler

I. GİRİŞ

1. Konunun Tanımı, Araştırma Yöntem ve Kaynaklar.....	1
2. Ordu İlinin Tarihçesi.....	2
3. Ordu İlinin Coğrafi Yapısı.....	3
4. Hamam Mimarisi ve Gelişimi.....	4
5. Çeşme Mimarisi ve Gelişimi.....	6
6. Şadırvan Mimarisi ve Gelişimi.....	9
7. Kâgir Köprü Mimarisi ve Gelişimi.....	11
8. Ahşap Köprü Mimarisi ve Gelişimi.....	14

II. KATALOG

II. I. HAMAMLAR

1. Altınordu Eskipazar Büyük Hamam.....	21
2. Altınordu Eskipazar Küçük Hamam.....	25
3. Altınordu Selimiye (Saray) Hamamı.....	28
4. Altınordu Yalı (Furtun) Hamamı.....	36
5. Aybastı Sefalık Köyü Büyük Hamam.....	41
6. Aybastı Sefalık Köyü Küçük Hamam.....	47
7. Ünye Çarşı (Eski) Hamamı.....	50
8. Ünye Çifte Hamam.....	58
9. Ünye Saray Hamamı.....	67

II. I. I. KONAK HAMAMLARI..... 75

1. Gölköy Şihmanoğlu Konak Hamamı.....	75
2. Ünye Tokatlılar Konak Hamamı.....	78

II. II. ÇEŞME ve ŞADIRVANLAR

1. Altınordu Kirazlımanı Mahallesi Oluksuyu Çeşmesi.....	81
2. Altınordu Kirazlımanı Mahallesi Dindine Ailesi Çeşmesi.....	84
3. Altınordu Saray Mahallesi Ali Kâtip Çeşmesi.....	87
4. Altınordu Taşbaşı Kabana Çeşmesi I.....	91
5. Altınordu Taşbaşı Kabana Çeşmesi II.....	93
6. Altınordu Zaferi Milli Mahallesi Abdi Baba Çeşmesi.....	96

7. Altınordu Delikkaya Mahallesi Zeynep Çeşmesi	98
8. Altınordu Teynelli Mahallesi Çeşmesi	100
9. Çaybaşı Çayır Camii Çeşmesi	102
10. Gölköy Damarlı Kabana Çeşmesi.....	106
11. Gülyalı Ayrılık Mahallesi Salih Ağa Çeşmesi.....	108
12. Gülyalı Kestane Mahallesi Kurtlu Çeşme	112
13. Kabadüz Harami Köyü Felikzade Süleyman Ağa Çeşmesi	115
14. Kumru Küçükakçakese Mahallesi Çeşmesi.....	119
15. Mesudiye Çaltepe Köyü Tahsin Ağa Çeşmesi	122
16. Mesudiye Ilışar Mahallesi Gülfir Çeşmesi.....	125
17. Ulubey Karakoca Mahallesi Garişman Çeşmesi.....	129
18. Ulubey Akpınar Mahallesi Beşoluk Çeşmesi	132
19. Ulubey Karakoca Mahallesi Erdeğın Çeşmesi	136
20. Ulubey Kıranyağmur Mahallesi Konak Yanı Çeşmesi	139
21. Ulubey Uzunmahmut Mahallesi Çeşmesi	142
22. Ulubey Güzelyurt Mahallesi Hacı Çeşmesi.....	146
23. Ulubey Aşığı Kızılan Mahallesi Kadı Çeşmesi	149
24. Ünye Güzelkale Mahallesi Kaleköy Çeşmesi.....	151
25. Ünye Kale Çeşmesi	154
26. Ünye Dizdar Çeşmesi	157
27. Ünye Burunucu Mahallesi Saray Çeşmesi	160
28. Ünye İbrahim Memiş Evi Sarnıcı ve Çeşmesi	163
29. Ünye Yürürler Konağı Sarnıcı ve Çeşmesi.....	165
30. Ünye Tokatlılar Konağı Sarnıcı ve Çeşmesi.....	167
31. Çamaş Cevat Bey Konağı Sarnıcı ve Çeşmesi	168
II. II. I. ŞADIRVANLAR.....	171
1. Altınordu Meydan Osman Bey Şadırvanı	171
2. Ünye Tekkiraz Kabadirek Camii Şadırvanı	173
II. III. KÖPRÜLER.....	175
II. III. I. Kâgir Köprüler	175
1. Altınordu Selimiye Bülbül Deresi Köprüsü.....	175
2. Altınordu Hamidiye (Dedeli) Köprüsü.....	178
3. Gülyalı Kestane Hasanlı Mahallesi Köprüsü	181
4. Gülyalı Kestane Mahallesi Değirmen Yanı Köprüsü.....	184

---

5. Gülyalı Kestane Mahallesi Dayınlı Köprüsü	186
6. İkizce Kenş (Kiriş) Köprüsü	188
7. Kabadüz Değirmenardı Mevkii Köprüsü	191
8. Perşembe Doğanköy Köprüsü.....	193
9. Perşembe Kurtuluş Deresi Köprüsü	195
10. Ulubey Akoluk Köyü Çelenk Zade Mehmet Ağa Köprüsü.....	197
11 .Ulubey Sarpdere Köprüsü.....	204
12. Ünye Gölevi Mahallesi Köprüsü	207
II. III. II. Ahşap Köprüler.....	211
1. Akkuş Kapılı Kibar (Bek) Köprüsü.....	211
2. Akkuş Kapılı Davut Köprüsü	213
3. Akkuş Acam Köprüsü	217
4. Akkuş Âşıklı Mustafa Köprüsü	219
5. Akkuş Kurtboğazı Cino Köprüsü	221
6. Altınordu Turnasuyu Kartallık Mevkii Köprüsü	224
7. Fatsa Kulak Mahallesi Asma Köprü	226
8. Fatsa Ilıca Kiran Köprüsü	228
9. İkizce Çandır Köprüsü	230
10. İkizce Sile Köprüsü	233
11. İkizce Kervansaray Köprüsü.....	237
12. Kabadüz Başkotana (Deretam) Köprüsü	239
13. Kabataş Beylerli Köprüsü.....	244
14. Korgan Çatak Köprüsü.....	246
15. Korgan Taşdibek Köprüsü	250
16. Korgan Çayırkent Köprüsü.....	253
17. Korgan Tepealan Merkez Köprüsü	256
18. Kumru Erikceli Köprüsü.....	259
19. Perşembe Hacılar Köprüsü	262
20. Ulubey Kıranyağmur Köprüsü.....	264
21. Ulubey Konak Çubuklu Köprüsü	269
22. Ünye Havzıkara Köprüsü.....	272
III. DEĞERLENDİRME	275
IV. SONUÇ	306
V. KAYNAKÇA.....	311

IV. KAYNAKÇA

- Adam, J. P. (1994). *Roman Building Materials and Techniques*, Translated by Anthony Matthews, London: B.T. Batsford.
- Alkan, A., Baykan O., Atalay A., Baykan N., Öziş Ü. (2011). “Su Yapısı Olarak Anadolu’daki Taş Köprüler”, *II. Su Yapıları Sempozyumu 16-18 Eylül 2011*, Diyarbakır: 13-24.
- Altınsapan, E. (2001). *Tek Kemer Gözlü Rize Köprüleri*, Eskişehir.
- Altınsapan, E. (2009). *Eskişehir Hamamları (Selçuklu ve Osmanlı Dönemi)*, Eskişehir.
- Anonim, O. (2012). *81 İilde Kültür ve Şehir Ordu*, İstanbul.
- Argan, Y. (2004). *İpek Yolu ve Ünye*, İstanbul.
- Arslan, C. (2012). “Kayseri Konak Hamamları”, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, ZfWT Vol. 4, No. 1 s.53-81*.
- Aru, K. A. (1949). *Türk Hamamları Etüdü*, İstanbul.
- Ayan, E. (2013). “Tokat Çevresinde Yerel Bir Egemenlik: Hacıemiroğulları Beyliği” Tokat Sempozyumu, (1-3 Kasım 2012), Tokat:23-44.
- Aydın, E. (2017). *Gölköy’de Bir Grup Su Yapısı*, Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (Yayınlanmamış) Lisans Tezi, Ordu:Ordu Üniversitesi.
- Aytöre, A. (1962). “Türklerde Su Mimarisi” I. *Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Tebliğler*, Ankara:45-69.
- Baran, B. (2006). *Galata Hamamları ve Kılıç Ali Paşa Hamamı Koruma Önerileri*, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık ABD., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Baş, A. (1997). “Eskipazar’da Türk Devri Yapıları”, *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.11, Konya: 99-119.
- Baş, A. (2017). “Gülyalı Kestane Köyü Türk Dönemi Yapıları”, *Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (22-25 Ekim 2014)*, Aydın, 81-104.
- Bayatlı, A. 2017 Edirne Taş Köprüleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi ABD., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Bayhan, A. A. (2009). “Ordu’dan Bazı Tarihi Ahşap Camiler” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar* Volume:2/7 Spring:55-84.
- Bayhan, A. A. (2015). “Ulubey/Akpınar Mahallesi’nden Bir Meydan Çeşmesi Örneği: Beşoluk Çeşmesi” *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, C.5, S.11, Ordu, 8-18.
- Bayhan, A. A. (2016). *Ferdinand Arnodin’in Boğaz Geçiş Tasarımları Cısr-i Hamidi ve Aktarma Köprüsü*, Saarbrücken: Türkiye Âlim Kitapları.
- Bayhan, A. A. (2017). “Ordu’dan Bir Geç Osmanlı Sivil Mimarlık Örneği:Çamaş Cevat

- Bey Konağı”, *Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (22-25 Ekim 2016)*, Sakarya:62-78.
- Bayhan, A. A. (2019). *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Ahşap Camileri*, Ordu Büyükşehir Belediyesi Yayınları:Ordu.
- Bayhan, A. A.-Salman F. (2012). *Bir Saklı Belde Bayramören*, İstanbul: Bayramören Kaymakamlığı.
- Bayhan, A.A. Ekinci, İ. (2018). “Tarihi Süreçte Ordu- Milas (Mesudiye/Hamidiye) Yolu ve Bu Güzergâh Üzerindeki Bazı Eski yapı Kalıntılarının Düşündürdükleri” *İlkçağlardan Günümüze Jeostratejik ve Politik Açından Karadeniz*, Ankara:215-242.
- Bayraktar, M. S. (2016). *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, Samsun.
- Bayraktar, M. S. (2017). “Giresun'da Geleneksel Üç Ahşap Köprü” *Tuba-Ked (Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi)*, 15, Ankara:107-126.
- Bayraktar, M. S. (2018a). “Tarihî Ahşap Bir Köprü:Çaykara-Eğridere Köyü Kiremitli Köprü” *Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Dergisi*, C.XXVII/1, Nisan | April 2018, 53-81.
- Bayraktar, M. S. (2018b). “Trabzon Dernekpazarı Yenice Köyünde Tarihi Ahşap Bir Köprü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.44, 201-219.
- Bayraktar, M. S. (2018c). “Artvin Borçka Camili ve Düzenli Köylerinde Geleneksel İki Ahşap Köprü”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Yıl.11 Sayı 2*, Çorum: 1177-1201.
- Beyleryan, A. A. (1953). *İstanbul Şadırvanları*, İstanbul üniversitesi Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Bölümü (Yayınlanmamış), Lisans Tezi:İstanbul.
- Bölükbaşı-Ertürk, E. (2004). *Osmanlı Döneminde Safranbolu Su Mimarisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı:Ankara.
- Brown, D. J. (2001). “Köprüler: Meydan Okuyan Doğanın Üç Bin Yılı”, St. Paul, MN, ABD: MBI Basımevi.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği ve Çekül Vakfı. (2005). *Anadolu'da Kırsal Mimarlık*, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği ve Çekül Vakfı.
- Caston, P. S. C. (2009). “Historic Wooden Covered Bridge Trusses in Germany” *Proceedings of the Third International Congress on Construction History*, Cottbus, May.
- Caston, P. S. C. (2013). *Germany's Historic Wooden Covered Bridges Still Standing*, Dayton, Ohio: Neubrandenburg University of Applied Sciences Germany.
- Çabuk, E. (2015). *Structural Modelling, Analysis and Evaluation of The Historic Buzlupınar Bridge and Recommendations for its Reconstruction*, A Thesis Submitted to the Graduate School of Natural and Applied Sciences of Middle East Technical University:Ankara.
- Çabuk, E.-Neriman Ş.-Güçhan-Türer, A. (2015). “Tarihi Ahşap Buzlupınar Köprüsünün Yeniden Yapımı Üzerine Çalışmalar”, *Ahşap Yapılarda Koruma ve Onarım Sempozyumu 3 Bildiri Kitabı*, 225-245, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Çakmak, C. (2002). *Tire Hamamları*, İzmir.
- Çal, H. (1988). “Zile Hamamları”, *Türk Etnografya Dergisi*, S.18; Ankara:103-123.
- Çebi, S. (2001). *Çeşmelerimiz Ordu'dan Görüntüler*, Ordu.
- Çebi, S. (1998). *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Ordudan Görüntüler*, Ordu.
- Çeçen, K. (1988). “Sinan'ın Yaptığı Köprüler” *Mimarbaşı Koca Sinan'ın Yaşadığı Çağ ve Eserler*, C.I, İstanbul:429-438.
- Çeçen, K. (2002). “Köprü” *TDV. İslam Ansiklopedisi*, C:26, 252-255. İstanbul: Türkiye Di-

- yanet Vakfı.
- Çınar, S. (2010). *Erzurum'da Hamam Mimarisi ve Hamam Kültürü*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk İslam Sanatları ABD., (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi:Erzurum.
- Çulpan, C. (1970). "XII. Yüzyıl Artukoğulları Devri Taş Köprüler ve Özellikleri" *Sanat Tarihi Yıllığı III*, İstanbul:89-120.
- Çulpan, C. (2002). *Türk Taş Köprüleri Ortaçağ'dan Osmanlı Devri Sonuna Kadar*, TTK., Ankara.
- Demir, N. (2007). "Ordu İlinin Eski Adı "Kotyora" ve Tarihi Alt Yapısı" *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları* Volume 2/2 Spring 2007:179-184.
- Demir, N. (2006). *Ordu Yöresi Tarihi Kaynakları IX*, Ankara.
- Denktaş, M. (1994). *Kayseri'deki Tarihi Su Yapılar*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi ABD.,Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Denktaş, M. (2000). *Karaman Çeşmeleri*, Kayseri.
- Denktaş, M. (2010). *Divriği'de Osmanlı Cami ve Çeşmeleri*, Sivas.
- Develioğlu, F. (1986). *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Ankara.
- Doğan, K. (2008). *Arapgir'deki Cami ve Hamamlar*, (Yayınlanmamış) Lisans Tezi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Erzurum:Atatürk Üniversitesi.
- Duran, R.-Baş, A.-Özcan, R. (2016). *Tarihi Konya Köprüleri*, KBBY:Konya.
- Dülgerler, O. N. (2006). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*, Ankara, TTK.
- Egemen, A. (1993). *İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri*, İstanbul.
- Eraşar, O. (2004). *Tokat Tarihi Su Yapıları (Hamamlar)*, İstanbul.
- Erken, S. (1973). "Edirne Hamamları", *Vakıflar Dergisi*, Sayı:X, Ankara:403-420.
- Eyice, S. (1960). "İznik'te Büyük Hamam ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme", *Tarih Dergisi*, C.XI, S.15, İstanbul: 99-120.
- Esemenli, D.(1990). *Sinop İli Türk Dönemi Mimarisi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi ABD., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Edirne: İstanbul Üniversitesi
- Eyice, S. (1974). "Trakya'da Meydan Şadırvanları", *Manseler Armağanından Ayrışım*, Türk Tarih Kurumu, Ankara:831-86.
- Eyice, S. (1993). "Çeşme" *TDV. İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul:277-287.
- Eyice, S. (1997). "Hamam", *TDV. İslam Ansiklopedisi*, C.15, İstanbul: 402-430.
- Geyik, G. (2007). *İzmir Su Yapıları (Çeşme, Sebül, Şadırvan)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi:Erzurum.
- Görçelioğlu, E. (1979). *Basit Ahşap Kirişli Köprülerin Projelendirilmesi*, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 138-167.
- Gündoğdu, H.-Bayhan, A. A.vd. (2005). *Anadolu Kültür Mirasında Şebinkarahisar*, İstanbul.
- Gündoğdu, H.-Bayhan, A.A.-Aktemur, A.M., Kukaracı, U.-Çelik, A.-Güneş, B. (2006). *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, Tokat.
- Haskan, M. N. (1995). *İstanbul Hamamları*, İstanbul, 1995.
- Hasol, D. (1979). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul.
- İltar, G. (2014). *Giresun Kültür Envanteri*, Giresun Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, İstanbul.
- İlter, F. (1974). *Güneydoğu Anadolu Erken Devir Türk Köprülerinin Yapısal ve Süsleyici Öğeler Yönünden Değerlendirilmesi*, *Anadolu (Anatolia)*, S:18, Ankara:31-45, Üniversitesi Basımevi. DOI: 10.1501/Andl_0000000165.
- İlter, F. (1978). *Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri*, Ankara.

- Kara, B. (2016). *Doğadan Tarihe Yolculuk Ordu, Ordu*: Ordu Büyükşehir Belediyesi.
- Kara, Pilehvarian N.-Urfalıoğlu N.-Yazıcıoğlu L. (2004). *Osmanlı Başkenti İstanbul'da Çeşmeler*, İstanbul.
- Karpuz, H. (1989). "Trabzon'da Türk Devri Hamamları", *Trabzon Kültür Sanat Yıllığı* 88-89, Trabzon:109-134.
- Koçal, B. (2017). *Ünye Çifte Hamam ve Eski Hamam*, Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (Yayınlanmamış) Lisans Tezi, Ordu: Ordu Üniversitesi.
- Kumandaş, Y. (1981). *Trabzon'daki Osmanlı Dönemi Çeşmeleri*, Atatürk Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, Erzurum.
- Kuruçay, A. (2010). *İstanbul'un 100 Hamamı*, İstanbul.
- Ordu 2012, (2012). Ordu.
- Ordu'97, Ankara, 1997.
- Ödekan, A. (1992). "Kent İçi Çeşme Tasarımında Tipolojik Çözümleme" *Semavi Eyice Armağanı İstanbul Yazıları*, İstanbul:281-297.
- Ödekan, A. (1997). "Köprü" Maddesi, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.2, İstanbul: 1055-1056.
- Önder, O. (2007). *Sivas ili Merkezindeki Türk Devri Hamamları*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı: Ankara.
- Önge, Y. (1972). *Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Camilerinde Sebil ve Şadırvanlar*, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fak., Mimarlık ABD. (Yayınlanmamış), Doktora Tezi: Ankara.
- Önge, Y. (1981). "Türk Mimarisinde Suluk Adını Verdiğimiz Çeşmeler", *SÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: I, Konya:115-121.
- Önge, Y. (1988a). "Mimar Koca Sinan'ın Şadırvanları", *Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı*, İstanbul:189-198.
- Önge, Y. (1988b). Anadolu Türk Hamamları Hakkında Genel Bilgiler ve Mimar Koca-sinan'ın İnşa Ettiği Hamamlar", *Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, C.1, İstanbul: 403-428.
- Önge, Y. (1991). "Fıskiyeli Türk Çeşmeleri", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: XXII, Ankara, 99-117.
- Önge, Y. (1992). "İstanbul'un Namazgâhlı Çeşmelerinden Vezir Mehmet Paşa Çeşmesi" *Semavi Eyice'ye Armağan İstanbul Yazıları*, İstanbul:189-195.
- Önge, Y. (1995). *Anadolu'da XII-XIII. Yüzyıl Türk Hamamları*, Ankara.
- Önge, Y. (1997). *Türk Mimarisinde Selçuklu ve Osmanlı Dönemi Su Yapıları*, Ankara.
- Özbek, Y. (2004). "Divriği Hamamları" *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:16 Yıl:2004/1:191-228.
- Özgüner, O. (1970). *Köyde Mimari Doğu Karadeniz*, Ankara:Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi.
- Özkaya, S. G. (2013). *Tek Açıklıklı Yiğma Kemer Köprülerin (Ordu, Sarpdere Köprüsü) Göçme Yüklerinin Sonlu Elemanlar Yöntemi ile İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği ABD.: Erzurum.
- Öztürk, Ş. (2002). *Van Gölü Havzası Ortaçağ ve Sonrası Su Mimarisi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Van.
- Partov D., Maşlak M., Ivanov R., Petkov M., Sergeev D., Dimitrova A. (2016). The development of wooden bridges through the ages – a review of selected examples of heritage objects, Part II – The Iconic Structures from The Western Slavdom Area and Those That Inspired Them: 107-120; DOI: 10.4467/2353737XCT.16.162.5773.
- Peynircioğlu, H. (1951). *Köprüler Genel Kaideler ve Ahşap Köprüler*, C.I, İstanbul: Teknik

- Okulu Yayınları, İstanbul.
- Ritter, M. A. (1990). *Timber Bridges Design, Construction, Inspection, and Maintenance*, Washington, DC: 944 p.
- Say, S. K. (2007). *Erken Dönem Osmanlı Hamamlarında Eğrisel Örtüye Geçiş Sistemleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul.
- Sert, H. (2007). "Mostar Köprüsü", *ICANAS 38. International Congress of Asian and North African Studies*, Atatürk Supreme Council of Culture, Language and History, Ankara, Turkey, 2007.
- Sezen, Z. N. (1994). "Çukurcuma Hamamı" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.2*, İstanbul: 539.
- Sümerkan, M. R.-Okman İ. (1999). *Kültür Varlıklarıyla Trabzon, C.I, İlçeler-Köyler, Trabzon*.
- Şahin, G. -İbiş, R. Sezen, İ. -Yurt, Can, E. -Akçel A. vd. (2014). *Çankırı Kültür Envanteri*, Ankara: Çankırı Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Şapolyo, E. B. (1968). "Şadırvanlar", *Önasya*, Yıl:3, S.31, C.3, Ankara:1415.
- Tali, Ş. (2009). *Osmanlı Dönemi İstanbul Camilerinde Şadırvanlar*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi ABD. Türk İslam Sanatı Bilim Dalı Doktora Tezi:Erzurum.
- Tali, Ş. (2010). "Türk İslam Sanatında Şadırvan Mimarisinin Ortaya Çıkışı Üzerine" *XIII. Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (14-16 Ekim 2009)*, Denizli:603-612.
- Tali, Ş. (2011). "İstanbul Su Mimarisinde Selâtin Cami Şadırvanları Üzerine Bir Değerlendirme" *7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi (5-10 Ekim 2009) Ankara*, İstanbul:301-320.
- Tali, Ş. (2017). "Ordu Merkez Saray ve Yalı Hamamı Mimari ve Tarihlendirmesi", *Sanat Tarihi Yazıları Prof. Dr. Kerim Türkmen Armağanı*, Kayseri:605-622.
- Tali, Ş. (2018). "Ordu İli Aybastı İlçesi Sefalık Köyü Küçük ve Büyük Hamam Mimari ve Tarihlendirmesi" *Medeniyet Sanat-MÜ Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, C:4, S:1, 22-32, E-ISSN: 2587-1684.
- Tampone, G. Funis, F. (2003). "Palladio's Timber Bridges" *Proceedings of the First International Congress on Construction History*, Madrid, 20th-24th January 2003, ed. S. Huerta, Madrid: I. Juan de Herrera, SEdHC, ETSAM, A. E. Benvenuto, COAM, F. Dragados.
- Tanyeli, G. (2002). "Türkiye Köprüleri" *Türkler*, C.12, Ankara:368-388.
- Taşcıoğlu, T. (1998). *Türk Hamamı*, İstanbul.
- Taylor, R. (2002). *Tiber River Bridges And The Development Of The Ancient City Of Rome, Aquae Urbis Romae: Waters of the City of Rome*, Website Ed. Katherine Rinne, Number 2, June, p. 1-20. (<http://www3.iath.virginia.edu/waters/article.html>) (04.04.2019)
- Tokay, E. (1951). *İstanbul Şadırvanları*, İstanbul.
- Topçu, S. M. (2005). *Develideki Türk Eserleri*, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık ABD., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri:Erciyes Üniversitesi.
- Topçu, S. M. (2017). *Sivas İli ve İlçelerindeki Türk Devri Hamamları*:Sivas.
- Tuna, C. (2008). *Orta Karadeniz Bölgesi Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Tunç, G. (1978). *Taş Köprülerimiz*, Ankara.
- Tüfekçioğlu, A. (2006). "Balıkesir'de Erken Osmanlı Dönemi Hamamları" *IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-23 Nisan 2005)*, 448-449 Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

- Ülgen, A. S. (1964). "Hamam" *İslam Ansiklopedisi*, C.V, İstanbul: 174.
- Ünal, R. H. (1973). "Erzurum İli Dâhilindeki İslami Devir Anıtları Üzerine Bir İnceleme", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.V, Erzurum:133. 305.
- Ünal, S. (2001). "Akhisar Hamamları" *Sanat Tarihi Dergisi*, S.11, İzmir: 205-222.
- Ünver, S.(1970). "Boğaziçi Ve Haliç Kıyısı Deniz Kenarı Çeşmeleri", *Önasya Dergisi*, C:VI, Sayı: LXI, Ankara:10-11.
- Ürer, H. (2002). *İzmir Hamamları*, Ankara.
- Yan, L.-Yannan Y. (2015). "Rulong Köprüsü'nün Yapı Arkeolojisi Çalışması: Kayıtdışı Bir Ahşap Örgü Kemer Köprü Keşfinin Hikâyesi" *Ahşap Yapılarda Koruma ve Onarım Sempozyumu*, 200-224.
- Yavuz, M. (2019). Erzurum Vilayeti'nde 1904 Yılında Yapılan Kağır Köprüler Ve Bu Köprülerden Oluşan Özel Saray Albümü, Yaşar Erdemire Armağan Sanat Tarihi Yazıları, Konya:637-653.
- Yediylidiz, B. (2000). *Ordu Tarihinden İzler*, İstanbul.
- Yediylidiz, B. (2007). "Ordu" *TDV. İslam Ansiklopedisi*, C.33, İstanbul:367-370.
- Yediylidiz, B. (2018). *Hacıemiroğulları Beyliği'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Ordu Tarihinden İzler*, Ordu.
- Yetkin, Ş. (1971). "Alara Kalesindeki Hamamlı Kasır ve XIII. Yüzyıl Anadolu Mimarisindeki Yeri", *Malazgirt Armağanı*, Ankara:119-126.
- Yılmaz, M. (2010). *Aydın İli Merkezindeki Tarihi Su Yapıları*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası ve Ortaçağ Kültürleri Arkeolojisi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Yılmaz, S.-Fidan, M.-Apaydın, N. (2017). "Türkiye'de Bulunan Tarihi Ahşap Köprülerin Yapım Sistemlerine Göre Sınıflandırılması" *Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu/(2-3-4 Kasım 2017)*, Trabzon:433-442.
- Yılmaz, S.-Fidan M.-Apaydın, N. (2018). "The Typology of The Historical Timber Bridges of Turkey" *Int. J. of Herit. Archit.*, Vol. 2, No. 2 (2018): 230-247.
- Yılmazkaya, O. (2002). *Aydınlık Kubbenin Altındaki Sıcaklık, Türk Hamamı*, İstanbul.
- Yörükoğlu, Ö. (1987). *Kayseri Çeşmeleri*, Kayseri.
- Yurttaş, H.-Özkan, H. (2002). *Tarihi Erzurum Çeşmeleri ve Su Yolları*, Erzurum, Erzurum Büyükşehir Belediyesi.
- <http://www.otso.org.tr/index.php/tr/ordu-hakkinda/cografi-yap>; <https://www.on5yirmi5.com/dosya/turkiyenin-illeri/52-ordu-hakkinda-genel-bilgi>.
- Wooden Bridges*. https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Wooden_bridges.